

Vlaams
Parlement

ingediend op **353** (2019-2020) – Nr. 1
9 juni 2020 (2019-2020)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Karin Brouwers en Gustaaf Pelckmans

over de cultureelerfgoedcellen

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;

Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sootmans;

Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;

Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;

Elisabeth Meuleman, Gustaaf Pelckmans;

Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;

Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;

Maike De Rudder, Tinne Rombouts;

Els Ampe, Bart Tommelein;

Tine Van den Brande, Jeremie Vaneeckhout;

Katia Segers.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Huidige erfgoedcellen	4
2.	Vier fundamenteën	4
3.	Toekomstperspectief en aanbevelingen	5
4.	Uitdagingen	6
5.	Besluit	7
II.	Bespreking	7
1.	Vragen uit de commissie	7
1.1.	Gustaaf Pelckmans	7
1.2.	Karin Brouwers	7
1.3.	Cathy Coudyser	8
2.	Antwoordenronde	9
3.	Slotvragen	12
	Gebruikte afkortingen	14
	Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

Op donderdag 12 maart 2020 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over de cultureelerfgoedcellen.

De presentatie bij de toelichting door de drie sprekers is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit commissieverslag op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting

Lothar Casteleyn, coördinator van Erfgoedcel Brugge, deelt de vergadering mee dat de bestaande cultureelerfgoedcellen op uiterlijk 1 april 2020 een nieuw aanvraagdossier zullen indienen voor hun werking in de periode 2021-2026. Die aanvraag past in het onderdeel dienstverlenende rol op regionaal niveau van het Cultureelerfgoeddecreet van 24 februari 2017. Daarnaast kunnen er ook nieuwe regio's kandideren voor een cultureelerfgoedconvenant. De werkingen van alle cellen samen staan garant voor een kwaliteitsvolle en gedreven cultureelerfgoedwerking op lokale en regionale schaal in Vlaanderen en Brussel.

1. Huidige erfgoedcellen

Hilde Cuyt, erfgoedcoördinator van Erfgoedcel CO₇, legt uit dat er tot eind 2020 zestien intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en vijf kunststeden werkingssubsidies van de Vlaamse overheid krijgen voor een cultureelerfgoedcel. De zestien intergemeentelijke erfgoedcellen zijn: Denderland, Mijn-Erfgoed, Haspengouw, CO₇, Kempens Karakter, Kusterfgoed, Land van Dendermonde, Meetjesland, Noorderkempen, Leie Schelde, Pajottenland Zennevallei, Terf, Viersprong, Waasland, Zuidwest en k.ERF. De vijf kunststeden Antwerpen, Brugge, Gent, Leuven en Mechelen beschikken over een eigen erfgoedcelwerking. In Brussel, waar de subsidie wordt toegekend aan de VGC, loopt de subsidieperiode tot 2021.

In totaal maken 148 steden en gemeenten deel uit van het werkingsgebied van de cultureelerfgoedcellen, samen goed voor 4.342.136 inwoners. Het steunpunt FARO, dat regio's ondersteunt die plannen voor een cultureelerfgoedconvenant smeden, heeft zicht op nieuwe aanvraagdossiers. Vijf regio's hebben concrete plannen, samen goed voor 44 steden en gemeenten en 833.740 inwoners: de Antwerpse Zuidrand, de Antwerpse Voorkempen, Rivier&Land, De Merode en de Vlaamse Ardennen. In totaal zullen dus 192 steden en gemeenten deel uitmaken van een aanvraagdossier voor een cultureelerfgoedcelwerking. Samen zorgen ze voor een dienstverlening voor 5.175.876 inwoners.

In zijn beleidsnota Cultuur benadrukt minister-president Jan Jambon dat cultureel erfgoed mee het geheugen van de samenleving is. Dat zijn dan niet alleen topstukken en collecties in grote en kleine musea, archieven en erfgoedbibliotheken, maar ook het erfgoed, beheerd en geborgen door cultureelerfgoedgemeenschappen, vrijwilligersverenigingen, privépersonen en organisaties die erfgoedwerking niet als hoofdtaak hebben.

De cultureelerfgoedcellen staan klaar om ook de volgende jaren mee te bouwen aan het lokale draagvlak voor cultureel erfgoed in al zijn diversiteit, zowel voor:

- roerend erfgoed zoals objecten, documenten, foto's;
- immaterieel erfgoed zoals feesten, ambachten en taal.

2. Vier fundamenteën

De erfgoedcellen willen hun werking als lokale gangmaker, katalysator en coördinator voortzetten. Die werking steunt op vier belangrijke fundamenteën.

Het eerste daarvan is de lokale erfgoedactoren ondersteunen en versterken. Cultureelerfgoedcellen zijn toegankelijk voor alle lokale actoren die met cultureel erfgoed aan de slag willen. Het betreft een brede waaier, van erfgoedverenigingen en privépersonen met een erfgoedpassie tot andere organisaties die zelf erfgoed beheren maar daarvoor geen kernwerking hebben. De erfgoedcellen stimuleren en voeden lokale netwerken tussen die actoren. Daarbij staan ze voldoende dicht bij de lokale realiteit, maar hebben ze toch de nodige afstand om een kritische reflectie te maken. Alle cultureelerfgoedcellen bouwen als spil van lokale netwerken een dienstverlenende werking op maat uit, die telkens verfijnd en aangepast wordt. Ze kiezen daarbij resoluut voor dialoog en brengen zo lokale erfgoedactoren meer met elkaar in contact, en moedigen ze aan tot samenwerking en kennisdeling.

Een tweede fundament is het draagvlak voor lokaal erfgoed vergroten. Cultureelerfgoedcellen bouwen een gelaagde werking uit. Daarbij zetten ze in op erfgoedpresentatie en -participatie, en bieden ze gerichte ondersteuning bij collectiezorg en het actualiseren van collecties. Ze helpen collecties in kaart brengen, bewaren en digitaliseren. Door lokaal bestaande verbindingen te versterken en nieuwe verbindingen aan te gaan, bouwen ze voorbeeldwerkingen uit die ook relevant zijn voor de brede cultureelerfgoedsector. Met een klare kijk op de lokale kenmerken en capaciteiten werken ze dagelijks aan gedragen erfgoedprojecten met een brede waaier aan lokale actoren, waaronder talrijke vrijwilligers.

Ten derde zijn de erfgoedcellen een schakel in een geconnecteerd erfgoedveld. Het Vlaamse erfgoednetwerk is wijd vertakt. De cellen dynamiseren de lokale erfgoedwerking door samen te werken met onder andere landelijke dienstverleners, het steunpunt FARO, en andere spelers die een structurele subsidie krijgen of erkend zijn onder het Cultureelerfgoeddecreet. Ze zijn actieve partners in de trajecten die deze organisaties uitwerken voor bepaalde types erfgoed of bepaalde thema's. Vanuit hun expertise in de lokale cultureelerfgoedwerking geven ze de behoeften en verwachtingen bij lokale erfgoedbeheerders proactief aan. Uit deze projecten groeien nieuwe inzichten, die ze delen met het lokale erfgoedveld. Zo zorgen de erfgoedcellen ervoor dat relevante Vlaamse erfgoedthema's ook lokaal ingang vinden.

Het vierde fundament is de erfgoeddialog met aangrenzende beleidsdomeinen. Cultureelerfgoedcellen willen blijven inzetten op een actieve samenwerking met heel wat aangrenzende domeinen: jeugdwerk, onderwijs, onroerend erfgoed, kunsten, welzijn, lokale economie, sport, toerisme enzovoort. Ze stimuleren organisaties uit deze domeinen om met erfgoed aan de slag te gaan, en bieden hun daarbij gerichte ondersteuning en coaching. Dergelijke trajecten bewijzen volop de sterke gemeenschapsvormende kracht die cultureel erfgoed in zich draagt.

3. Toekomstperspectief en aanbevelingen

Leen Gos, zakelijk en beleidscoördinator van Erfgoedcel Mijn-Erfgoed, kondigt aan dat de erfgoedcellen op de drempel van een nieuwe beleidsperiode staan. In 2018 startte de Vlaamse Regering een lang beloofde inhaalbeweging voor de cultureelerfgoedsector, met name voor de regionale en landelijke musea, archieven en landelijke dienstverleners. De cultureelerfgoedcellen vragen die beweging door te trekken voor hun werking, met ruimte voor nieuwe cultureelerfgoedconvenants.

De brochure 'Erfgoedcellen in Vlaanderen, gangmakers voor cultureel erfgoed' werd verspreid onder de kandidaten voor de Vlaamse verkiezingen van 2019. De vraag om een stabiele en adequate basisfinanciering blijft ook nu overeind. Ook andere componenten gelden nog, waaronder eerst en vooral de dienstverlening versterken. Omdat cultureelerfgoedcellen op maat werken, zijn het uiterst waardevolle dienstverleners en samenwerkingspartners.

De voorbije jaren zijn de verwachtingen sterk toegenomen bij zowel de overheden als de erfgoedorganisaties. Door de afslanking van de provincies worden de cellen nog meer ingeschakeld om erfgoedorganisaties te ondersteunen. Vooral lokale archieven, musea, kerkfabrieken en verenigingen voelen de behoefte aan extra begeleiding en aan intense ondersteuning op het vlak van depotbeleid, waardering en religieus erfgoed.

Om op deze bijkomende behoeften en verwachtingen te kunnen inspelen, is een financiële injectie in de basiswerking van de cultureelerfgoedcellen nodig. De erfgoedcellen achten een structurele verhoging met 15 procent noodzakelijk, analoog met wat de landelijke en regionale musea en archieven en de landelijke dienstverleners hebben gekregen.

Een tweede aanbeveling is investeren in het menselijke kapitaal. Een cultureelerfgoedcel steunt op de expertise, begeleiding en concrete inzet van haar medewerkers. Zij maken dagelijks het verschil. De meeste cellen draaien vandaag op een krappe personeelsbezetting van twee tot drie vte. De loonkosten van die teams, zuiver berekend op basis van anciënniteit, zullen tussen 2021 en 2026 met 11 procent stijgen. Een tegemoetkoming is dus nodig, alleen al om de stijgende kosten te kunnen opvangen. Daarzonder zouden de meeste cellen personeel moeten inleveren.

Een volgende aanbeveling is nieuwe convenants mogelijk maken. Ook nieuwe regio's verdienen de kans een cultureelerfgoedcel te initiëren. Dat kan alleen als er extra budget wordt vrijgemaakt. Een uitbreidingsscenario waarbij de bestaande cultureelerfgoedcellen structureel moeten inleveren om nieuwe erfgoedcellen mogelijk te maken, kan echt niet meer.

De laatste aanbeveling is ambitie belonen. Naast de versterking van de basiswerking, vragen de cellen ook om een bonusbedrag toe te kennen aan hoogstaande en vernieuwende dossiers, analoog met de grote erfgoedronde in 2018. Uiteraard hebben de cultureelerfgoedcellen en de betrokken lokale besturen zelf een verantwoordelijkheid om bijkomende financiering te zoeken via andere subsidiemogelijkheden of crowdfunding. Deze bijkomende financiering dient dan vooral om in te spelen op bijkomende ontwikkelingen, om nieuwe perspectieven te verkennen en ad-hocopportunities te benutten. Om zulke bijkomende projecten op touw te kunnen zetten, moet de basiswerking gegarandeerd zijn. De cultureelerfgoedcellen vragen daarom om een stabiele en adequate basisfinanciering.

4. Uitdagingen

Lothar Casteleyn schetst tot slot enkele grote uitdagingen die een aansturing op Vlaams niveau vereisen: depotwerking; religieus erfgoed; en de digitale ontsluiting van cultureel erfgoed. De erfgoedcellen willen een betrokken gesprekspartner zijn bij het verder uittekenen van het beleidskader.

De eerste uitdaging is depotwerking. De Vlaamse overheid neemt de regiefunctie voor de depotwerking van de provincies over. Dit vraagt om inspanningen, zowel wat consulentenschap als wat infrastructuur betreft. In dit kader kan ingezet worden op een slim netwerk van depots en depotexpertise, gericht op specialisatie en competentiedeling tussen depotmedewerkers. De cultureelerfgoedcellen willen vanuit hun zicht op de lokale behoeften actief bijdragen aan de uitbouw van dit netwerk.

De tweede uitdaging heeft betrekking tot religieus erfgoed. Cultureelerfgoedcellen nemen hun verantwoordelijkheid voor het lokale religieuze erfgoed. Dit doen ze onder meer met inventarisatieprojecten, digitalisering van kerkelijk erfgoed en begeleiding van waarderingstrajecten. Zo bieden ze een efficiënt ondersteunend

kader. Een gecoördineerd beleid kan deze lokale acties nog meer op elkaar afstemmen.

Een derde uitdaging betreft digitale infrastructuur en digitaal erfgoed. De cultureelerfgoedcellen investeerden de jongste jaren heel wat in allerlei kleinere digitaliseringsbewegingen en ontsluitingen. De lokale beeld- en erfgoedbanken botsen reeds enkele jaren op hun grenzen. Een centrale aanpak van digitale infrastructuur is wenselijk. Het is belangrijk verder werk te maken van een oplossing voor de provinciale databanken, die ook de lokale digitale architectuur voor cultureelerfgoedcellen kan opvangen.

Cultureelerfgoedcellen hebben gerichte ondersteuning nodig bij de verdere ontwikkeling van een dienstverlening voor digitalisering op maat van kleinere organisaties en verspreide collecties. Een trajectbegeleiding naar gezamenlijke, werkbare afspraken met lokale spelers over onder meer duurzaamheid, uitwisselbaarheid en kostenefficiëntie, is wenselijk.

5. Besluit

Met deze korte toelichting hopen de sprekers de rol van de cultureelerfgoedcellen als spil in het lokale culturele erfgoedbeleid verduidelijkt te hebben. De cultureelerfgoedcellen zetten zich elke dag opnieuw in de verschillende Vlaamse regio's waar ze actief zijn. Ze nodigen de commissieleden uit om de werking van de cel in hun regio of stad te verkennen en zo in praktijk te ervaren hoe ze het verschil helpen te maken.

II. Bespreking

1. Vragen uit de commissie

1.1. Gustaaf Pelckmans

Het fascineert *Gustaaf Pelckmans* dat de erfgoedcellen voorlopen op de cultureel-bestuurlijke organisatie van Vlaanderen. Ze zijn de enigen op regionaal vlak die een structurele fundering en subsidie kregen. Het commissielid vraagt zich af of die cultural governance vlot loopt, bijvoorbeeld in een raad van bestuur met verschillende gemeentebesturen.

De erfgoedcellen vragen een verhoging met 15 procent, maar moeten die middelen dan van Vlaanderen komen? Of van de lokale besturen, die volgens sommige ministers daarvoor genoeg geld extra hebben gekregen? Of van elk de helft?

Hebben de erfgoedcellen het gevoel dat er winst geboekt is door de provincies te ontheffen van hun taken? Of net het omgekeerde, onder meer door de onduidelijkheid?

1.2. Karin Brouwers

Karin Brouwers vraagt of de bevoegdheidsverdeling met het roerende erfgoed als gemeenschaps- en het onroerende erfgoed als gewestmaterie, voor coördinatieproblemen zorgt, bijvoorbeeld voor het religieuze erfgoed. Hoe gebeurt de afstemming? Zijn er suggesties om een en ander vlotter te laten verlopen? Hoe zijn de taken van de provincies verdeeld? Hoeveel geld staken de provincies voordien in deze werking?

1.3. Cathy Coudyser

De toelichting heeft de cruciale rol van erfgoedcellen duidelijk naar voren gebracht, aldus *Cathy Coudyser*. Ze zijn intermediair tussen lokale besturen, het lokale erfgoedveld en het regionale erfgoed, met een slimme wisselwerking tussen professionelen en vrijwilligers en de lokale besturen, het Vlaamse erfgoedbeleid en collectiebeherende en andere dienstverlenende instellingen. Ze verzamelen kennis en delen die.

Het lid is blij dat de erfgoedcellen hun werking willen verbeteren, maar ook dat er vijf nieuwe erfgoedcellen kandideren. Enkele onder hen stonden ook vijf jaar geleden al klaar. Het beleid kan ze niet nog eens vijf jaar laten wachten. Als de dossiers goed zijn, is er een financiële injectie nodig.

In de vorige regeerperiode is de noodzakelijke inhaalbeweging voor het erfgoedveld ingezet, maar niet voor de erfgoedcellen. Cathy Coudyser hoopt dat daar nu wel voldoende budgettaire ruimte voor is. Ze heeft begrepen dat er ook een financiële injectie gevraagd wordt voor de bestaande cellen, voor de professionalisering van de werking, maar vooral voor personeelskosten. Ze zal dat mee onder de aandacht brengen.

Voorts is de spreker blij dat de cellen ook uitdagingen van het hele erfgoedveld belichten. Onroerend en roerend erfgoed zijn dan wel in een ander bevoegdheidsniveau ondergebracht, mensen maken dat onderscheid niet. De verbinding tussen enerzijds het roerende en immateriële erfgoed van een bepaalde plaats en anderzijds het onroerende erfgoed ervan, helpt de geschiedenis levendig te brengen, bijvoorbeeld bij het renoveren van kastelen. Ook voor toerisme en andere beleidsdomeinen is dat relevant.

Zijn er mogelijkheden om beter samen te werken met betrekking tot bijvoorbeeld Erfgoeddag en Openmonumentendag? Het lijkt Cathy Coudyser logisch om samen te werken, bijvoorbeeld met de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst. Wat zijn de mogelijkheden en de knelpunten?

Wat het depotbeleid betreft, is het consulentenschap overgedragen aan Vlaanderen. Het is goed na te gaan hoe een en ander nu verloopt. Het commissielid suggereert om de blinde vlekken in kaart te brengen.

Ze pleit er voorts voor op korte termijn te bepalen wat er gebeurt met provinciale databanken zoals Erfgoed in Zicht. In welke mate kan meemoo daar een rol in spelen? Zijn er andere geschikte organisaties? Is er een organisatie die het voortouw kan nemen bij de trajectbegeleiding; of dat al doet, maar meer ondersteuning nodig heeft?

Voorts peilt Cathy Coudyser in welke mate de erfgoedcellen voor bovenlokaal cultuurbeleid samenwerken met het nieuwe steunpunt OP/TIL. Hoe kan het erfgoedverhaal in de transversale werking van het bovenlokale cultuurbeleid gebracht worden?

De aandacht die de cellen vragen voor het religieuze erfgoed, is logisch. Op korte termijn zullen er immers heel wat parochiekerken herbestemd worden. Wat betekent de begeleiding daarvan voor de erfgoedcellen?

Ook als er vijf erfgoedcellen bij komen, blijven er blinde vlekken. Is daar misschien te weinig erfgoed? Of staan die lokale besturen daar niet voor open? Hoe kunnen het erfgoed en de erfgoedwerkingen in die gebieden op een of andere manier betrokken worden?

Stephanie D'Hose sluit zich aan bij de vragen van Cathy Coudyser, en zal ze niet zelf herhalen.

2. Antwoordenronde

Hilde Cuyt wijst op het verschil tussen de intergemeentelijke erfgoedcellen en de kunststeden op het vlak van bestuur. Bij de kunststeden nemen de colleges van burgemeester en schepenen alle beslissingen. In een intergemeentelijke raad van bestuur is elke gemeente vertegenwoordigd met een schepen en een lid van de oppositie.

Elk intergemeentelijk samenwerkingsverband heeft een huishoudelijk reglement, statuten en een dagelijks bestuur. Het volgt de verplichtingen van het decreet betreffende het lokale bestuur. Doorgaans functioneert dat goed. Het is wel zaak de evenwichten tussen de gemeenten te bewaken, hen voldoende te informeren en te betrekken bij de besluitvorming, en een goede wisselwerking te hebben tussen personeel en bestuur. De beleidsperiode duurt zes jaar. De erfgoedcellen hebben aangedrongen op een andere beleidscyclus voor henzelf dan de grote erfgoedronde, met name op een koppeling met de lokale verkiezingen. Dat maakt het mogelijk af te stemmen op het lokale beleid.

De afstemming van het Cultureelerfgoeddecreet met het decreet betreffende het bovenlokale cultuurbeleid is nog niet optimaal. Voor het aanvraagdossier intergemeentelijk samenwerkingsverband is de beslissing al genomen. Het beleidsplan moest ten laatste worden ingediend op 1 oktober 2019. In intergemeentelijke samenwerkingsverbanden zitten vaak naast de cultureelerfgoedcel nog andere intergemeentelijke organisaties samen, zoals een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst, een bovenlokale cultuurdienst, een intergemeentelijke samenwerking van de bibliotheken, een intergemeentelijke dienst Toerisme, een intergemeentelijke archivaris enzovoort. Zo iets vergt de nodige afstemming qua beleidsplanning en opvolging. De intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten moeten bijvoorbeeld een beleidsplan indienen tegen 1 juli. Een intergemeentelijk orgaan moet zich dus aanpassen aan verschillende beleidsplanningen.

Lothar Casteleyn antwoordt dat de vijf erfgoedcellen van de kunststeden verbonden zijn aan een collectiebeherende organisatie op hun grondgebied. Die wisselwerking is het fundament voor aanvraagdossiers. De stedelijke erfgoedcellen hebben al een lange traditie en passen in het bredere kader van de stedelijke clustercultuur. Het college van burgemeester en schepenen of de gemeenteraad neemt de beslissingen, maar sommige steden betrekken de adviesraad Erfgoed daarbij of hebben een eigen bestuursorgaan.

Hilde Cuyt vult aan dat de beslissingsdocumenten voor de intergemeentelijke cellen ook voorgelegd worden aan de gemeenteraden.

In het Cultureelerfgoeddecreet zijn er acht criteria waarop de aanvraagdossiers beoordeeld worden, met de gemeentelijke bijdrage als één daarvan. De lokale besturen hebben dus alle belang bij voldoende eigen inbreng, niet alleen financieel, maar ook logistiek en qua personeel.

De cellen vragen een 15 procentverhoging om hun diverse takenpakket te kunnen blijven uitoefenen. Ze zijn steeds op zoek naar subsidiemogelijkheden, voor de eigen werking maar ook voor de verenigingen en organisaties op hun grondgebied: LEADER, PDPO, Buurten op den Buiten enzovoort. De inbreng van de lokale besturen is vaak al groot. Ook zij hebben de grens bereikt.

Lothar Casteleyn vervolgt dat in de grote erfgoedronde van 2018, de regionale en landelijke musea en archieven, en de landelijke dienstverleners 15 procent verho-

ging hebben gekregen. Het zou logisch zijn dat door te trekken naar de cultuurelfoedcellen.

Leen Gos wijst erop dat erfgoedcellen door de overheveling van de provinciale cultuurtaken, de voorbije jaren meer vragen hebben gekregen. Die kwamen bovendien niet alleen van organisaties uit hun eigen gebied, maar ook uit regio's zonder eigen erfgoedcel. De cellen nemen voor hen dus een doorverwijsfunctie waar.

Heel wat actoren die voorheen gesubsidieerd werden door de provincies, vinden moeilijker hun weg in de subsidieregelingen en hebben nu meer begeleiding nodig. *Leen Gos* voelt dat de hervorming het takenpakket van de cellen toch wel heeft doen toenemen.

Voor bepaalde actoren kunnen de erfgoedcellen niet veel betekenen omdat ze niet in hun werkingsgebied liggen.

Lothar Casteleyn beaamt dat ook de stedelijke erfgoedcellen zo veel mogelijk proberen te helpen. Voor randgemeenten lukt dat, voor verder afgelegen gemeenten die geen erfgoedcelwerking hebben, niet. Voorheen deden de provincies dat, vanuit hun consulentchap.

Hilde Cuyt geeft aan dat het steunpunt FARO een beleid uitstippelt dat extra aandacht besteedt aan die witte vlekken. De provinciale depotconsulenten en museumconsulenten zijn overgegaan naar de Vlaamse overheid. Een deel van dat personeel werkt sinds vorig jaar bij FARO. Hoe ze de blinde vlekken zullen opvullen, is zich nog aan het uitkristalliseren. Het nieuwe Cultureel erfgoeddecreet biedt erfgoedcellen de mogelijkheid om een bredere regio te bedienen. Ze kunnen in hun aanvraag aangeven dat ze een bepaalde gemeente willen bijstaan die niet onder hun werkingsgebied valt.

De voormalige provinciale uitleendienst zijn aan de Vlaamse overheid toevertrouwd. Steunpunt FARO overkoepelt. Tien erfgoedcellen zijn ondertussen een uitleenpunt voor materiaal dat voorheen beheerd werd door de provincie. De functie van erfgoedcellen als eerste aanspreekpunt, de loketfunctie, is toegenomen. Het steunpunt bovenlokale cultuurwerking OP/TIL is nog volop in ontwikkeling. De rechtstreekse begeleiding bij subsidiedossiers voor cultureel erfgoed blijft in handen van de erfgoedcellen. Het steunpunt geeft advies, maar kan de organisaties niet een-op-een begeleiden.

Leen Gos oordeelt dat de situatie verschilt van provincie tot provincie. In de ene provincie zijn er meer blinde vlekken dan in de andere. De overheveling van de uitleendienst is een verbetering voor de eindgebruiker omdat het materiaal op verschillende plaatsen verspreid zit. De erfgoedcellen zijn ook open huizen waar de gebruikers zich welkom voelen. Wel kunnen de erfgoedcellen niet iedereen helpen, terwijl de provincies dat voorheen wel konden.

Hilde Cuyt wijst erop dat de erfgoedcel bevoegd is voor roerend en immaterieel erfgoed, maar bij vragen over onroerend erfgoed doorverwijst, bijvoorbeeld naar de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten.

Stel dat er een toonmoment komt van een beeldbank met oude foto's. Dan zal de erfgoedcel zorgen voor een koppeling met bijvoorbeeld een recente archeologische opgraving en een traditionele processie, en een taakverdeling maken tussen diensten als de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst en de erfgoedcel.

Andere samenwerkingsmogelijkheden zijn er met de regionale landschappen over landschappelijk erfgoed, met de omgevingsdiensten van de gemeente, met de vrijetijdsdiensten van de gemeente enzovoort.

Lokale samenwerking biedt grote kansen. Voor de Erfgoeddag ligt de focus op roerend en immaterieel erfgoed, voor Openmonumentendag op onroerend erfgoed. Deelnemende verenigingen moeten daar soms op gewezen worden. Soms past het hen beter om aan slechts één van de twee deel te nemen. In dat geval passen ze de focus en de formulering van hun activiteit aan.

Lokale samenwerking is zeker voor de depots nodig. Het heeft geen zin twee aparte werkingen te hebben voor de cultureel- en onroerenderfgoeddepots. Het is wel zaak te bewaken dat beide de gepaste middelen inbrengen.

Lothar Casteleyn merkt ook in de steden een brede dialoog tussen actoren voor roerend en onroerend erfgoed. Bij grote projecten, de invulling van monumentale sites bijvoorbeeld, is de inventarisatie van het roerende en het immateriële erfgoed sowieso nodig. De wisselwerking is sterk en uit zich in een dagelijkse dialoog tussen de diensten. Zij moeten als een geheel naar buiten kunnen treden.

Wat het religieuze erfgoed betreft, vindt *Hilde Cuyt* het een grote meerwaarde dat het expertisecentrum PARCUM zowel expertise heeft met onroerend als met cultureel erfgoed.

De nieuwe interne structuur met een regionaal consulentschap, dus een duidelijk aanspreekpunt per provincie, noemt ze een grote vooruitgang.

Volgens *Lothar Casteleyn* bepaalt de schaal van de collectie ook de grootte van de uitdaging. Als een kerk onttrokken wordt aan de eredienst, moet de collectie geïnventariseerd worden en het kerkbestuur begeleid worden in het waarderen van de collectie.

Heel wat vrijwilligers nemen deel aan dat waardevolle traject, maar de coaching door de erfgoedcel mag niet onderschat worden. Die vergt heel wat mankracht. Als er door een versnelling te veel dossiers komen, kan de kleine ploeg van een erfgoedcel dat niet bolwerken. *Lothar Casteleyn* pleit dan ook voor methodieken voor heel Vlaanderen, ontwikkeld door PARCUM, om religieus erfgoed te kunnen blijven valoriseren.

Hilde Cuyt focust nog even op het depotbeleid. Toen het consulentschap naar Vlaanderen ging, ging een deel van het personeel naar FARO. Toch kregen de erfgoedcellen meer taken in behoud en beheer van cultureel erfgoed, de coördinatie en intermediaire taken voor regionale aspecten van de depotwerking en de collectiezorg, weliswaar met ondersteuning van FARO en tools als Depotwijzer.

Voor de digitalisering werken de erfgoedcellen samen met onder andere de organisaties die nu gefuseerd zijn tot meemoo. Heel wat cultureelerfgoedcellen zijn contentpartner van meemoo en participeren dus aan digitaliseringsgolven en dergelijke.

Het aantal vragen over digitalisering neemt toe. Digitalisering is duur en verplicht erfgoedcellen bijgevolg tot keuzes. Meemoo heeft een helikopterzicht, meer personeel en meer expertise in onder meer ICT. De erfgoedcellen hopen dat ze met compatibele en kostenefficiënte systemen kunnen aansluiten bij een nieuwe centrale erfgoedbank die de provinciale databanken vervangt.

Lothar Casteleyn ondervindt dat alle erfgoedcellen van hun lokale partners gelijkwaardige vragen krijgen over de digitale aanpak van hun collecties. Meemoo kan systemen uitzetten die alle spelers kunnen gebruiken.

Het decreet betreffende de bovenlokale cultuurwerking is recent. De eerste projectsubsidierondes lopen nu. Er wordt afgetoetst wat cultureel erfgoed daarin kan betekenen, maar er zijn nog niet zoveel dossiers.

Voor de vele kleine organisaties die voorheen bij de provincie aanklopten om hun zuivere cultureelerfgoedwerking gesubsidieerd te krijgen, is het bovenlokale systeem niet de oplossing. De erfgoedcellen daarentegen zien het als een kans om met de aangrenzende domeinen een ander soort werking uit te bouwen dan binnen het Cultureelerfgoeddecreet, met wederzijdse versterking en erfgoed veeleer als middel dan als doel, voor dialoog, maar ook om te vernieuwen en te experimenteren.

Leen Gos voegt nog toe dat erfgoedcellen niet alleen naburige gemeenten trachten bij te staan maar ook goede praktijken delen in het Vlaamse netwerk. Zo kunnen ze ook andere gemeenten overtuigen om een cultureelerfgoedconvenant af te sluiten.

3. Slotvragen

Gustaaf Pelckmans vraagt of er met het wegvallen van de steun van provincies met hun duidelijke contouren, geen culturele regio's met een vaste afbakening nodig zijn. Daarbij zouden andere sectoren zoals bibliotheken, cultuurcentra en lokale musea kunnen aansluiten. Deze aanpak zou blinde vlekken oplossen.

Precies daarvoor pleit N-VA al jaren, stelt *Marius Meremans*. Op lange termijn zou het geld voor alle bovenlokaal cultuurbeleid aan dergelijke regio's kunnen toekomen.

Provincies zijn kunstmatige afbakeningen. In Limburg biedt de provincie misschien de juiste regiogrootte, maar in Oost-Vlaanderen levert bijvoorbeeld de regio Waasland goed werk. De erfgoedcel Land van Dendermonde is ondergebracht in Dijk92, samen met de bibliotheken, de cultuurcommunicatie en cultuurspreiding.

Op langere termijn is zoiets overal nodig, zodat Vlaanderen de overkoepelende zaken behartigt en de regio's op maat kunnen werken, zoals nu al gebeurt in het Meetjesland, de Vlaamse Ardennen en het Pajottenland. Dat is nog niet veralgemeend omdat er op sommige plaatsen te weinig geloof is in regionale samenwerking.

Hilde Cuyt antwoordt dat de erfgoedcel doorgaans niet op zich staat, maar meestal samenwerkt met andere structuren. Idealiter zouden de deelnemende gemeenten telkens bij al die structuren aangesloten zijn, maar dat is lang niet altijd het geval. Dit bemoeilijkt de interbestuurlijke werking. Een gemeente zou eigenlijk het best tot alle betrokken initiatieven tegelijk toetreden in een grotere structuur, maar dat wordt niet bestuurlijk opgelegd. Van onderuit kunnen er grote verschillen groeien. Voor erfgoedcellen zijn grotere structuren beter om de overheadkosten, zoals de boekhouding, te kunnen delen.

Gustaaf Pelckmans vraagt een heel eerlijk antwoord op de vraag of de afschaffing van de provinciewerking nu een goede zaak is of niet. De sector heeft zich daarover toen niet kunnen uitspreken.

Het is nu anders, antwoordt *Hilde Cuyt*. De erfgoedcellen krijgen zoals gezegd meer vragen. FARO neemt voor het culturele erfgoed de rol van de provincie over voor de blinde vlekken. Er zijn ook andere spelers. Om te oordelen of het beter of slechter is, is een grondigere evaluatie nodig.

Lothar Casteleyn vindt dat een en ander afhangt van het aantal erfgoedcellen dat al actief is in een regio. In West-Vlaanderen zijn er vijf erfgoedcellen die goed samenwerken, maar niet in alle regio's zijn ze zo goed vertegenwoordigd. In sommige regio's is de taakverdeling door die samenwerking goed, in andere is er werk aan de winkel.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Karin BROUWERS
Gustaaf PELCKMANS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

FARO	= Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed
k.ERF	Kempisch erfgoed
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie (van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest)
vte	voltijdsequivalent/voltijdequivalent